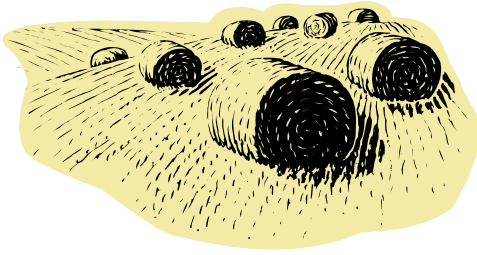


## יחידת אגדה, צדקה וחסד

### ב. הצדקה



משנה מסכת פאה פרק ה משנה ו  
מי שאינו מניח את העניים ללקוט  
או שהוא מניח את אחד ואחד לא,  
או שהוא מסייע את אחד מהן,  
הרי זה גוזל את העניים.

על זה נאמר: " אל תסג גבול עולם (ובשדי תומים אל תבא) " (משלי כב, כח).

✒ כתבי את דברי המשנה בלשונך

### הראי"ה קוק, עין איה- ברכות ב, פאה אות ב עמ' 308

התורה צייתה דווקא לעזוב לפני העניים את הפאה, והם ילקטו כאדם המלקט מתוך שדהו. להורות שהנתינה לעניים איננה בתור יתרון נדיבות והכמרת רחמים מצד הנותן, כי אם הוא חוק ומשפט חיובי (מלשון חיוב, הלכה), וזה שקצבה להם תורה והוא ממש חלקם (של העניים). הרעיון הצפון (=טמון, נסתר) בזה הוא להוציא מלב בני האדם את הטעות לחשוב שהעניות היא רק רע בעולם ושאננה אלא חסרון מוחלט שאין עמה טוב, באשר אין העניים פועלים מאומה לטובת החברה והם רק נהנים ממנה, ובאופן כזה אין להם שום משפט חיובי (=הם לא חייבים לתת צדקה על פי דין, על פי חוק) כי אם נדיבות יתירה. ומזה הרעיון יוכל לצאת משפט מעוקל (=מעוות) של התנגדות אבירית לכלל דרך ה' שהוא דרך משפט וצדקה.

..במידת העניות כמה טובות נמשכות ממנה, הטבת המידות האנושיות וריכוך קשיי הלב, ועצם נטיית ההתנדבות והשתתפות בצערו של חברו, והיציאה אל הפועל אהבת הטוב והחסד שהן תכונות יקרות שמכירות את הנפש האנושית לעילוי יקר מאד. ...על כן צריך שתהיה למתנתם צורה של משפט (=של דין) כנוטל את שלו מדין, לא צורה של חסד וחנינה.

✒ למה צריך להשאיר את הפאה בשדה כך שהעניים יבואו לקצור אותה בעצמם, ולא נותנים להם את התבואה הקצורה?

✒ מה הטוב המגיע לעולם דרך מציאות העוני?



## הרב יעקב בן אשר, טור, יורה דעה, סימן רמז

ואל יעלה בליבו עצה (=מחשבה) לומר: איך אחסר ממוני (=אפחית, אקטין מכספי) ליתנו לעניים? כי יש לו לדעת שאין הממון (=הכסף) שלו, אלא פיקדון (=כסף שניתן לשמירה לזמן מוגבל) לעשות בו רצון המפקיד, וזה רצונו שיחלק לעניים ממנו, וזהו החלק הטובה שיהיה לו ממנו, כדכתיב: "והלך לפניך צדקך" (ישעיהו נח, ח).



☒ למי שייך הכסף שנמצא בארנק שלי? מה הוא רוצה שאני אעשה איתו?

### מהר"ל תפארת ישראל, פרק ו

הצדקה - אפשר לומר שה' היה מרחם על העני, ולכך ציווה לתת צדקה. דבר זה אינו... כי אין מדת הצדקה דרך רחמנות. כי כל הדברים הם בגזירת הדין, ולא מצד הרחמים שהוא יתברך מרחם על העני. רק כי גזר על האדם כך שיהיה האדם מרחם, לא שיהיה ה' מרחם על העני, וציווה בשביל כך שיפרנס אותו האדם. כי לא הביט אל העני מצד דחקו כלל.

☒ למי נועדה מצוות צדקה ע"פ המהר"ל?

### הרב אלישע אבינר, מידת החסד

החסד הוא ערך אוניברסאלי, בכל אומה יש פילנתרופים גדולים הגומלים חסדים, בחלוקת מזון וציוד למקומות מוכי רעב. זאת אומרת שלמידת החסד שותפים אנשים רבים ממקומות שונים והשקפות שונות. אבל החסד הישראלי מיוחד בשורש שלו.

יכולים להיות מניעים שונים לכך שאדם נוהג בחסד. יכול להיות מניע תחתון - מניע תועלתני. אנשים גומלים חסד כדי להרוויח משהו, למנוע התקוממות, להרגיע. זוהי גישה תועלתנית חומרית. יש גם את המניע הרגיל לחסד - חוסר יכולת לסבול את כאבו של הזולת. אדם עומד בדלת ומספר שאשתו חולה, ילדיו סובלים... והאדם, ליבו כואב עליו. הוא נותן תרומה - ונרגע. הוא יכול לאכול בשלווה את האוכל הטוב שלו. זה לא חסד לזולת, זה חסד לעצמך. זאת גישה תועלתנית-נפשית.

ביהדות, לעומת זאת, חסד זו מצווה. התורה נתנה לנו מצוות רבות הקשורות לחסד. החפץ חיים, בהקדמה לספרו 'אהבת חסד' מונה את כל המצוות הללו: צדקה, מתנות עניים, הלוואה... חכמים באו והגדירו מה צריך לעשות בדיוק. הם לא נתנו רק לשיקול הדעת לפעול, אלא עשו גדרים מדויקים... זו הסיבה שכך אנו מכנים את ה' - צדיק, חסיד, ארך אפיים וכו' - כדי ללמד את האדם מהי דרכו של הקדוש ברוך הוא, שיוכל להדבק בה.

הקדוש ברוך הוא העניק לאדם יכולת לעזור לאחרים - על ידי לימוד, עצה, מעשה וכו'. כישרונות גדולים נועדו להתחלק בהם עם אחרים. גם כישרונות הן פיקדונות בידי האדם, ועליו לחלוק אוצר זה עם הזולת.

☒ מהי נקודת העוני שלי?

☒ מהי נקודת העושר שלי?